

MELİH YILDIZ

Aklın Uçurumunda

*Bilimde, Sanatta,
Edebiyatta
Aykırı Kişilikler
ve Hikâyeleri*

Remzi Kitabevi

MELİH YILDIZ, 23 Ekim 1989 tarihinde Trabzon'da doğdu. Lisans eğitimini İstanbul Bilim Üniversitesi Psikoloji bölümünde, Yüksek Lisans eğitimini ise Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji bölümünde tamamladı. *Figüran, Kafasına Göre, Edebiyatist, Çevrimdışı İstanbul, Vagon, Popüler Psikiyatri, KE Dergisi* gibi süreli yayınlarda yazıları yayımlandı. Matbu dergilerin dışında da *Kelime Atölyesi, Kitapeki, Edebiyatburada* ve *Edebiyat Haber*'de yazdı. Köşe yazarlığı yaptı. Birçok seçkiye öyküler gönderdi. *Tren Öyküleri* kitabını yayıma hazırladı. Çocuklar için *Konuşan Oyuncaklar*'ı ve *Kuzey ve Damla'nın Şampiyonluk Macerası*'nı yazdı. Şimdilerde *KE Dergisi* ve *KE Çocuk Dergisi* yazı işleri müdürlüğü görevini sürdürmektedir.

MELİH YILDIZ

Aklın Uçurumunda

*Bilimde, Sanatta, Edebiyatta
Aykırı Kişilikler ve Hikâyeleri*

Remzi Kitabevi

AKLIN UÇURUMUNDA / Melih Yıldız

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2142-5

Bu kitabın ilk baskısı

Parma Yayınları'nda yapılmıştır. (2022)

YENİLENMİŞ İKİNCİ BASIM: Haziran 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Güven Mücellit, Mahmutbey Mah. 2622. Sokak

Güven İş Merkezi No:6 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 45003 / Tel (212) 445 0004

*Babaannem Emine Yıldız'ın
aziz hatırasına...*

İçindekiler

Anneden Oğula Geçen İntihar Eğilimi	9
Yahya Kemal'i Korkutan Çocuk	18
Ney'in Büyülü Sesinden Sarhoş Olan Üstat Neyzen Tevfik	27
Renklerin Deli Dâhisi Fikret Muallâ	42
Dram Dolu Bir Hayat	54
Aklının Uçurumunda Bir Şair	60
Çirkin Şair	69
Besim Ömer'in Asistanlığa Kabul Etmediği Öğrenci	76
Düşünen Adam Süreyya Bıyıkoğlu	91
Şükûfe Nihal'in Mücadeleler İçindeki Yaşamı	96
Peyami Safa'nın Omzundaki En Ağır Yük	101
Akıl Hastanesine Düşen Akıllılar	109
Bu Çocuğun Kanatlarını Kırmayın	118
Kaynakça	125

Anneden Oğula Geçen İntihar Eğilimi

Bahariye Alay Emmini Oflu Salih'in tıpkı kendi gibi subay olan oğlu Ali Salâhattin, Harbiye'yi bitirince, 1903 yılında, piyade subayı olarak Kütahya'ya, ardından da Eğridere'ye atanır. Eğridere'de yeni dostluklar, yeni arkadaşlıklar derken gönlünü subay arkadaşlarından Mehmet Ali'nin, ilkokulu bitirmiş, giyimine ve süsüne özen gösteren, okumayı seven, biraz da hafızlık eden on dört yaşındaki kızı Hüsniye Hanım'a kaptırır. Hiç vakit kaybetmeden niyetini arkadaşına açar. Teğmen Mehmet Ali, kızının Ali Salâhattin Bey ile mutlu bir yaşam süreceğini düşünerek bu evliliğe izin verir. Böylece 1906 yılında Hüsniye Hanım ile Ali Salâhattin Bey evlenirler.

Hüsniye Hanım, evlilik hayatına bir türlü alışamaz. Mutsuzdur. Hiç öfkelenilmeyecek durumlarda bile öfkesine hâkim olamayarak nöbetler geçirir. Üstelik irsi olarak da soyunda birçok melankoli vakası vardır. Ruhsal dünyası bu hâldeyken, Hüsniye Hanım hamile kalır. 1907 yılına gelindiğinde bir oğulları dünyaya gelir. Bebeğe, Salâhattin Bey'in dostu olan Prens

Sabahattin Ali (solda), kardeşi Fikret ve babası Selâhattin Bey'le birlikte. (Filiz Ali koleksiyonu)

Sabahattin'in adını koyarlar. Ancak Hüsniye Hanım oğluna gereken ilgi ve sevgiyi göstermez. Bebeğine soğuk davranır. Evliliği olduğu gibi anneliği de kabullenebilir. Nasıl kabullensin ki, kendisi de çocuk yaştadır!

Hüsniye Hanım'ın aksine eşi Ali Salâhattin Bey son derece hayat dolu bir insandır. Özgürlüğüne düşkün, dönemin aydınları ile dostluklar kuran, edebiyata, özellikle de şiire meraklı, mandolin ve flüt çalan bir subaydır. Ancak eşinin ruhsal sorunları ve ülkenin

içinde olduğu savaş durumu, duygusal, alıngan ve ince ruhlu Ali Salâhattin Bey'i çok etkiler.

İlk çocukları doğalı bir sene olmasına rağmen Ali Salâhattin Bey ile Hüsniye Hanım'ın bir oğulları daha dünyaya gelir. Doğan bebeğe Fikret adı verilir. Çünkü Ali Salâhattin Bey, yakın arkadaşı da olan dönemin ünlü şairlerinden, şiirlerini ezbere okuduğu Tevfik Fikret'in adını oğluna vermek ister. Ancak Ali Salâhattin Bey'in mutluluğu, Balkan ve Trablusgarp savaşlarının başlaması ve Arnavutluk'ta çıkan isyanların baş göstermesiyle kısa sürer. Sabahattin'in doğumundan birkaç ay sonra Edirne'ye gönderilen Ali Salâhattin Bey bu sefer de yeni doğan bebeğine doyamadan yine göreve gönderilecektir!

Eşinin görevine dönmesiyle, çok genç yaşta anne olan Hüsniye Hanım iki küçük çocuğuyla birlikte savaşın ortasında çaresizlik içerisinde bulur kendini. Hayat koşullarının yoruculuğuyla birlikte ruh sağlığı da gitgide bozulmaya başlar. Öyle ki

küçük oğlu Fikret bir gece uyandı-
ğında yatağın ıslak olduğunu his-
seder. Uyanıp baktığında annesi-
nin bileklerini kesip intihara te-
şebbüs ettiğini görür. İki küçük ço-
cuk çaresizlik içinde ne yapacakla-
rını bilemezler! Korkuyla hemen
çevrelerindeki komşularına haber
verirler. Böylece anneleri ölümden
kurtulur. Sabah olduğunda olay
Ali Salâhattin Bey'e haber edilir.
Ali Salâhattin Bey, karısını, çocuk-
larıyla birlikte Edremit'e gönder-
meye karar verir. Burada Hüsniye

Sabahattin Ali'nin bebekliği

Hanım'ın ailesi yaşamaktadır. Ancak Hüsniye Hanım, Edremit'e
ailesinin yanına giderken bile mutsuzdur. Birbiri ardına yaşadığı
savaşlar ve yoklukla mücadelesi dayanılmaz bir hâl alır. Benliği
derinden yaranır. Bunun yanı sıra kendinden önce yaşanmış,
çökmüş bir adamla evli olmayı da bir türlü kabullenememekte-
dir. Mutsuzluğu artarak devam eder.

1912 yılında Trablusgarp Savaşı'na, oradan da Balkan Sava-
şı'na katılan Ali Salâhattin Bey, görevi sırasında yaranır. Bu
olay üzerine askerlikten ayrılarak, eşinin ve çocuklarının yanı-
na döner. Edremit'te bir bakkal dükkânı açarak geçimini sağla-
maya çalışır. Hüsniye Hanım akşam olup, eşi eve geldiğinde öf-
ke nöbetleri geçirir. Sadece eşini değil, anne ve babasının yanı sıra
çocuklarını da huzursuz eder. Ali Salâhattin Bey, huzursuz ai-
le ortamlarına rağmen, işleri yoluna girince eşinin de ruh sağlı-
ğının düzeleceğine inanır. Ancak bu süreçte Birinci Dünya Sa-
vaşı tüm yıkıcılığı ile kendini gösterir. Ali Salâhattin Bey aske-
ri görevine geri çağırılır! Bunun üzerine eşinin huzursuzlukla-

Sabahattin Ali

rını yanına yolluk olarak alan Ali Salâhattin Bey, vakit kaybetmeden birliğine katılır.

Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra Ali Salâhattin Bey, ailesini Edremit'ten alarak İzmir'e yerleşir. Burada bir tiyatro kiralar, kısa bir süre burayı işletmeye çalışır ama başarılı olamaz. Sonrasında Karşıyaka'da bir gazino açar, burayı da yürütemez. İzmir'de işleri istediği gibi gitmeyen Ali Salâhattin Bey, 1919'da Yunanlıların İzmir'e girmesiyle burada daha fazla tutu-

namayacaklarını anlayarak, ailesiyle birlikte yeniden Edremit'e dönerler. Ancak bir yıl sonra, bu kez de Edremit Yunan işgaline uğrar. Böylece Ali Salâhattin Bey'in geçim sıkıntısı üstesinden gelinemeyecek bir hâl alır.

Bir yandan eşinin ruhsal rahatsızlıkları, bir yandan da geçim sıkıntısıyla mücadele ederken, bir kız çocuğu dünyaya gelir Ali Salâhattin Bey'in. Ne yapıp edip evini geçindirmek, çocuklarının karnını doyurmak zorundadır. Aklına işportacılık yapmak gelir. Çanakkale'deki görevi sırasında yanında emir eri olarak görev yapan Edremitli bir dükkâncıdan otuz liralık borçla, mendil, fanila, makara, iplik gibi tuhafiyeye malzemeleri alır. Aldığı bu malzemeleri pazar yerinde açtığı sergide satmaya başlar Ali Salâhattin Bey. Ancak yine de kazandığı para evin geçimini sağlamaya yetmez!

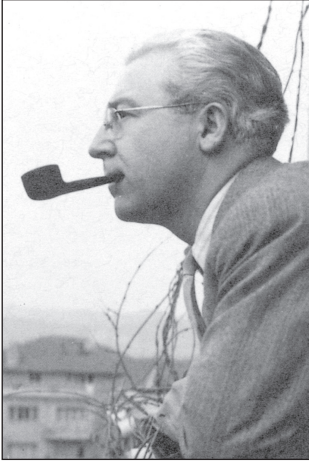
Yoksulluktan bunalan büyük oğlu Sabahattin de boynuna bir işporta tahtası takarak, içerisine öteberi doldurup babası gibi satmaya başlar. Ailesinin iyi günlerini bilen komşuları, işpor-

tacılık yaptığını görmesin diye “makaradis kovarikos!” diye bağıarak Rum mahallelerinin sokaklarını aşındırır Sabahattin. Ali Salâhattin Bey de yavaş yavaş işlerini ilerleterek Edremit’in çevresindeki kasabaların pazarlarında, Havran’da, Ayvalık’ta, Burhaniye’de tezgâh açmaya başlar.

Kocasının ve oğlunun işportacılık yapması Hüsniye Hanım’ın öfke nöbetlerini daha da artırır. Yakın çevresine, “Ben beli kılıçlı zabite vardım, pazarcıya değil!” diye serzenişlerde bulunur. Her akşam yorgun argın evine dönen kocasıyla bir bahane bularak kavga eder. Kocasına karşı bir bahane bulamadığı zamanlarda da mutlaka kendi annesi ya da babasıyla tartışır. Bu durum çocuklarının da ruh sağlığını derinden etkiler. Öyle ki babasına yakınlık gösteren Sabahattin’i sürekli azarlar, ara ara da döver. Diğer oğlu da huzursuzluk içinde büyüdüğü aile ortamında kekeme olur.

Sabahattin, işportacılık yapıp ailesinin geçimine katkıda bulunurken derslerine de gereken önemi vererek ilkokulu bitirir. Okumayı öğrendikten sonra da en büyük tutkusu kitaplar olur. Eline ne geçerse alıp okur. Aile içindeki huzursuz ortamdan biraz uzaklaşıp nefes almak için, bazen bulduğu sessiz sakin bir köşeye, bazen de sokak lambalarının asılı olduğu direklerin dibine oturup kitap okuyarak yalnızlığına çare bulur. Edebiyat tutkusununun dışında iyi bir eğitim almak da ister tabii ki. İlkokulu bitirir bitirmez İstanbul’daki dayısının yanına gitmeye karar verir. Orada okuyabilmek için tüm olanakları araştırır ama istediği sonuca ulaşamaz. Böylece yeni adresi Balıkesir Öğretmen Okulu olur.

Bu okulda edebiyat aşkıyla yanan yüreği alev topuna dönüşür. Daha ikinci sınıfa geçtiğinde yazıları yayımlanmaya başlanır. İlk yazısı “Horoz Mehmet” adlı öyküsüdür. Öğrencisinin yazdığı öyküyü okuyan edebiyat öğretmeni Gazâlî Bey hayret-

*Sabahattin Ali elinden hiç
düşürmediği piposuyla.
(Filiz Ali koleksiyonu)*

ler içerisinde kalır. Okuduğu öykü karşısında büyülenen öğretmeni, Sabahattin'i daha fazla öyküler yazması konusunda cesaretlendirir. Sabahattin de arkadaşları ile birlikte gazete çıkartır. Birbiri ardına yayımlanan yazıları ile dikkatleri üzerine çeker. Böylece ilerleyen yıllarda edebiyat tarihimize damgasını vuracak olan Sabahattin Ali isminin de temelleri atılmış olur.

Sadece edebiyata tutkun değildir Sabahattin Ali. Çapkındır. Kızlara karşı büyük ilgi duyar... Her

zaman birilerini sevmeye, birilerine âşık olma eğilimindedir. Özellikle Balıkesir Kız Öğretmen Okulu öğrencileri arasında onu etkileyen kız öğrenciler vardır. Onlara ulaşabilmek, onlarla konuşabilmek için her yolu dener. 1924 yılının mart ayında Balıkesir Kız Öğretmen Okulu'nda düzenlenecek bir gösterinin haberini alır. Hoşlandığı kızlar da orada olacaktır... Ne yapıp edip gösteriyi izleyecektir!

Gösterinin yapılacağı saatlerde Sabahattin Ali'nin dersleri vardır. Kendi okulunda olması gerekir. Ama o, hoşlandığı kızlarla tanışabilmek için okuldan kaçmayı göze alır. Başına bir örtü, sırtına da bir yeldirme geçirerek Kız Öğretmen Okulu'nun yolunu tutar. Böylece kimseye belli etmeden gösterinin yapılacağı yere rahatlıkla girer. Ancak kendisini kıskanan öğrencilerden biri olan Abdülkadir'in, durumu okul idaresine bildirmesiyle bu oyun sona erer. Yakalanır Sabahattin Ali... Müdür onu odasına çağırıp, "Sakın paramı harcama, seni babana gön-

dereceğim!” der. Sonra da onu okulun inzibat meclisine verir. Sevdiği kızları biraz olsun görebilmek uğruna okuldan atılacaktır!

Okuldan atılacağı ve hayallerini gerçekleştiremeyeceği için çok korkar Sabahattin Ali. Okulda kalabilmek için kendi kendine çareler aramaya başlar ama bir türlü çıkış yolu bulamaz. Akşam olduğunda yakın arkadaşı Naci’ye bir mektup bırakır. Mektubunu hemen açmaması gerektiğini söyler. Ama o sırada Sabahattin Ali’nin beline bir ip sarılıdır. Naci, ipi ve mektubu görünce endişeye kapılır. Sabahattin Ali yanından uzaklaşınca hemen mektubu açar. Mektubun içinden şu dizelerin yazılı olduğu bir şiir çıkar:

*Kardeşim Naci beni
Kovacaklar mektepten
Ya kovsalar seni
Ne yapardın acep sen
İşte ben karar verdim
Bu gece öleceğim
Üzülme sen çünkü ben
Göklerde gezeceğim.*

Şiiri okuyan Naci, durumu hemen nöbetçi öğretmene anlatır. Nöbetçi öğretmen ile Naci, onu bir çam ağacının altında bulurlar. Tek çıkış yolunu intihar etmekte bulan Sabahattin Ali sadece okuldan atılmasına değil, bu zamana kadar yaşamış olduğu dramatik aile yaşantısına da böylece tepki vermiş olacaktır... Bu olay üzerine, öğretmenleri, canına kıyabileceği endişesiyle onu okuldan atmaktan vazgeçerler.

Yaz tatili geldiğinde, soğuduğu ve hevesinin kırıldığı okulundan uzaklaşacağı için mutludur Sabahattin Ali. Fakat mutluluğu

kısa sürer... Çünkü annesinin rahatsızlığı iyice kontrolden çıkmıştır. Öyle ki Ali Salâhattin Bey, maddi olarak getirisinin çok olduğu yeni bir işe girip, çocuklarıyla ve eşiyle daha fazla vakit geçirmesine rağmen Hüsniye Hanım'ı bir türlü mutlu etmeyi başaramaz. Hüsniye Hanım yine olur olmaz gerekçelerle tartışmalar çıkarıp, öfke nöbetleri geçirir. Artık hastalığı dayanılmaz bir hal alınca da onu İstanbul'daki La Paix Hastanesi'ne yatırmaya karar verirler. Hüsniye Hanım burada altı ay kadar tedavi olduktan sonra taburcu edilir. Fakat Hüsniye Hanım tam olarak iyileşememiştir... Ali Salâhattin Bey ise karısının iyileşene kadar tedavi görmesi taraftarıdır. Tedavisini tamamlaması için elinden geleni yapmak ister. Ancak Ali Salâhattin Bey günde altı lira tutan hastane masraflarını artık ödeyemeyecek hale geldiğinden durumu Hüsniye Hanım'ın doktor kardeşine bildirir. Böylece Hüsniye Hanım'ın tedavi göreceği yeni hastane Zeynep Kâmil olur.

Annesi İstanbul'da tedavi gören Sabahattin Ali, yaşanan olaylardan sonra okulundan iyice soğumuş, arkadaşlarına karşı da güveni zedelenmiştir. Bir daha Balıkesir Öğretmen Okulu'na devam edemeyeceğini anlayarak, lisenin son sınıfına İstanbul Muallim Mektebi'nde devam etmeye karar verir. Bu okuldaki edebiyat öğretmeni şair ve yazar Ali Canip (Yöntem) olur. Onunla uzun vakitler geçirerek, yazarlık konusunda kendini geliştirir. Böylece biraz olsun mutluluğu yakalar Sabahattin Ali. Ta ki Edremit'ten gelen kara habere kadar...

Babasının kalbi yaşanmış mutsuz günlere daha fazla dayanamamıştır. Eşinin yıllar süren ruhsal sorunları, ekonomik sebeplerden kaynaklı bunalımları, küçük oğlu Fikret'in istediği gibi bir öğrenci olamayıp okulu bitirememesi, küçük kızına hem annelik hem babalık yaparak ona anne sevgisini hissettirme çabaları sinsice yer bitirir Ali Salâhattin Bey'in sağlığı-

ni. Yıllarca mücadele verse de mutlu bir hayat süremeden veda eder dünyaya...

Hüsniye Hanım ise eşinin vefatından haberdar olamaz. Tedavisi tamamlanıp, Balıkesir'e döndüğünde Ali Salâhaddin Bey'in aylar önce defnedildiğini öğrenir. Sabahattin Ali, babasının ölümünden annesini sorumlu tutarak, babasına duyduğu sevgiyi 15 Ocak 1927'de Orhan Seyfi'nin yönettiği *Güneş* dergisinde basılan "Babam İçin" şiirinin şu dizeleri ile yüreğinin derinliklerine gömer:

(...)
Elim böğrümde kaldım
Ben bugün haber aldım;
Babamın öldüğünü
(...)

Yahya Kemal'i Korkutan Çocuk

Bir nevruz günüdür. Yakup Kadri, en yakın dostu Yahya Kemal'i hep gidip geldiği Çamlıca Bektaşî Dergâhı'na götürür. Dergâha, genç güzel kadınlar, kibar ve zarif beyler sıklıkla gelmektedirler... Ancak iki yakın dostun katıldığı törende, topluluğu, işçi ve esnaf müritler, yaşlı hanımefendiler ve ağırbaşlı beyler oluşturmaktadır.

Böyle bir topluluğun içinde olmak, ayakkabılarını çıkararak bir koyun postunun üzerinde diz çöküp oturmak Yahya Kemal'i pek memnun etmez. Bir an önce buldukları ortamı terk etmeleri için Yakup Kadri'ye, "Bütün bir geceyi burada nasıl geçireceğiz? Bu Bizanslı kadın yüzleri, bu Yeniçeri döküntüsü adamların pos bıyıkları karşısında?" diyerek serzenişte bulunur. Yakup Kadri, "Biraz sabret. Akşam her şey değişir. Buradakilerin yerini rintler, gönül ehli kimseler alır," sözleriyle arkadaşını teselli eder.

Saniyeler dakikaları kovaladıkça Yakup Kadri sözlerinde haklı çıkar. Genç kadınlar ve erkekler yavaş yavaş dergâhı doldurmaya başlamıştır. Belli ki ilerleyen saatler çok daha güzel ge-

Psikolog yazar Melih Yıldız, bu kitabında bilim, sanat ve edebiyat dünyamızın ışıltılı karakterlerinin aklın uçurumunda olan yaşamlarından kesitler sunuyor. Unutulmaz yeteneklerine, sanatsal ve bilimsel verimlerine karşın yolu bir şekilde akıl hastanesiyle keşmiş ve ruhsal sorunlar yaşamış bu ünlülerimiz arasında kimler yok ki: Sabahattin Ali, Neyzen Tevfik, Yahya Kemal, Şükûfe Nihal, Fikret Muallâ...

Kitapta ayrıca, bu ünlülerle zaman zaman yolları kesişen Fahri Celal, Mazhar Osman gibi ülkemizde psikoloji biliminin gelişmesine katkıda bulunmuş bilim insanlarının çabalarına da yer veriliyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2142-5

9 789751 421425